

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

201. An copula coniugalis inita propter delectationem inducat peccatum veniale? Et sequitur, quod qui reddit debitum postulanti illud ex sola voluptate, an similiter peccet? Ex quibus colligitur, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](#)

Tractatus Sextus

454

tionem, & id quod diximus de delectatione, dicendum esse puto, etiam de tactibus. Et haec omnia asserit Sanchez *vbi supra*, quem postea sequitur Granado *in 1.2. D. Thomas cont. 6. diff. 5. num. 10.* & Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 40. diff. 17. num. 6.* vbi ita ait. [Duda es quando entre los casados no es licito el acto conjugal, porque tienen hecho voto de castidad, o por falta de salud, o por otro impedimento, entonces es licita la delectación. A lo qual Sup. hoc in Ref. seq. 5. respondo, que si es por voto, en tal caso como el acto es ilícito, también lo será la delectación, como dice Sanchez, mas no cuando fuese el impedimento extrínseco tan solamente, como el mismo dice, y lo mismo siente, cuando por la afinidad que sobreviene al matrimonio, no pueden pedir el debito, porque este es impedimento extrínseco del precepto de la Iglesia, en pena del pecado.] Sic ille; unde apparet non bene Rodriguez dixisse, opinionem Sanchez à morali Theologia alienam esse; et enim probabilissima.

RESOL. CXCIX.

An delectatio coniugis cum feminâ aliena, habeat non solum malitiam contra Castitatem, sed etiam contra Iustitiam?

Et docetur licitum esse coniugibus delectari de copula maritali, ac si præsens esset, etiam si inde consurgat membra pudendi alteratio, & commotio absque pollutionis periculum?

Et aduertitur non esse licitum coniugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitime habita, vel habenda, & hoc etiam procedit, si coniux emiserit votum Castitatis absque consentiu alterius coniugis, ratione cuius non deobligatur a debiti redditione?

Ex part. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 73.

Sup. hoc in §. 1. **A**ffirmatiuè respondent communiter, vide *tom. 1. tr. 7.* *Ref. 100. 101.* *Ref. 102. 5. vlt.* *Et ratio est, quia coniux per matrimonium non solum corpus, sed etiam affectus alteri coniugi obligavit. Ergo si in alteram feminam à sua coniuge inhaec, & in Ref. 104. cursu in §. Nota vero.*

*Sed hæc ratio non caret difficultate, ut docet *Castrus Palauis in opere morali tom. 1. tract. 2. diff. 2. punct. 10. §. 45. num. 4.* supposita eius sententia affirmante delectationem non accipere malitiam omnem obiecti, sed quatenus ab intellectu voluntati representatur. Cum autem à circumstantia coniugis possit intellectus præscindere, & se ipsum quasi solutum considerare, non videtur circumstantiam coniugij posse malitiam tali delectationi tribuere. Quod autem per coniugium non se coniuges obligauerint ab his delectationibus abstinere, sicut obligant vocentes castitatem, inde probatur, quia hæc delectationes sunt per se incognitæ alteri coniugi. Ergo non potest ratione illarum injuriam pati, neque ob illas copula sibi debita. Ergo non sunt contra iustitiam, sed solum contra temperantiam; quod dubitando datum sit. Hæc omnia *Castrus*, sed tu ne discedas à prima sententia affirmativa.*

*Alibi sup. 3. Verum, ut alibi diximus, & nunc iterum contento cum dicto *Castro Palauo vbi supra*, *tr. 2. diff. 2. hoc §. supra*, *part. 10. §. 2. num. 17.* licitum est coniugibus delectari de copula maritali habita, vel habenda, ac si præsens esset, modò absit periculum pollutionis, quia hæc delectatio coniugibus est licita, eo quod in Ref. 198. principium, & dispositio sit copulæ coniugalis, quæ §. & 2. & in Ref. 198. §. Sed non & lege etiā doctrinam Ref. 197. pro*

*pulam maritalē de se ordinantur, & tamen propter eos eorum delectationem apparantur, erit culpa venialis, & quia extrahitur à suo fine. Quod verò *Salas affirms* *in part. 2. tract. 1. diff. 6. sec. 10. num. 203.* mortale esse, si coniuges delectentur de copula maritali imaginaria, & fictam, non probatur, quia paucum refert copulam esse fictam, vel veram, si delectatio absolute illis prohibita non est, & non ferret ad obiectum formaliter malum. Ita *Castus loco citato*, cui additum Coninch de *Sacram. disp. 34. dub. 11. num. 113.* *Vasquez in part. 2. diff. 113. cap. 2.* Layman, Sanchez, & alios, quos *supra* in duabus locis aduersus quendam Theologastrum citauit.*

*4. Nota tamen non esse licitum coniugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitime habita, vel habenda, quia licet obiectum bonum sit; at delectatio bona non est, quia aduersur voto castitatis, quod prohibet omnem delectationem libertabilem venerare. Ita *Bafili. Pontius de mari. lib. 20. c. 16. §. 2. n. 12.* Sanchez, Vasq. & alij, qui opinio procedit aduersus aliquos penes Coninch de *Sacram. vbi supra*. n. 109. etiam si coniux emiserit votum castitatis absque consensu alterius coniugis, ratione cuius non deobligatur a debiti redditione. Ita *Leflais lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 106.* Vasq. *disp. 115. cap. 8. alij.**

RESOL. CC.

An coniuges viennes copula causa voluptatis peccant venialiter?

Et notatur non esse peccatum neque veniale contrahere matrimonium ob pulchritudinem, vel amorem? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 215. alias 216.

*§. 1. A*ffirmatiuè respondent Sanch. de matr. *tom. 3. lib. 9. diff. 11. n. 4.* Bonacina de matr. *queat. 4. punct. 6. num. 7.* & alii penes ipsos.

*2. Sed ego puto probabiliter non esse peccatum veniale cognoscere vxorem causâ voluptatis, & Quanhā opinionem probablem putat Veracrus in spe. *capitulo. part. 3. art. 16. concl. 2.* & docent Ioan. Sancius in *selectis. disp. 23. n. 2. 5.* & Basilius Pontius de mari. *lib. 1. cap. 21. num. 6.* & 7. & ex veteribus Maior in 4. sent. *diff. 31. queat. 3. num. 1. concl. 7.* & Almainus in 4. sent. *diff. 26. queat. 1. in fine.**

*3. Notandum est etiam contra Sanchez lib. 2. *diff. 29. queat. 3. num. 11.* non esse neque peccatum veniale contrahere matrimonium ob pulchritudinem, vel diuitias. Et ita docet Pontius *vbi supra*, num. 13. cum Soto in 4. *diff. 10. queat. 1. art. 1. num. 3.* & Maiore in 4. *diff. 26. queat. 3. concl. 1. 5.**

RESOL. CCI.

An copula coniugalis inita propter dilectionem inducat peccatum veniale?

Et sequitur quod qui reddit debitum postulans illud sola voluptate, an similiiter peccet?

Ex quibus colliguntur coniuges peccare venialiter, quando cibis calidis, aut rugientis, olis, mæsi, & alijs medicamentis irritant ad excitandam, & magis accendendam voluptatem?

Et notatur copulam inter coniugatos ob sanacionem suendam, vel conservandam non includere culpan venialem, &c?

Et an actus coniugalis factus solum ad eundem continentiam eius, qui petit debitum, & propriam fornicationem vitandam, sit culpa venialis?

Et quid in casu, quo petens debitus certis motivis non

ANTON
Operat
Tom. 1o. II
E III

vexetur, si satis sit probabiliter timere vexandum fore?

Et an si vir causa delectationis perit debitum cum suis variatione: peccet si minima venialiter reddendo, aut an absolute posse negare? Ex part. II. tract. 2. & Misc. 2. Ref. 41.

Sop. hoc in §. 1.

Casus potest frequenter accidere, & ad il-
lum, respondeo quod talis copula potest
dupliciter considerari, & secundum se, & ratione
circumstantiarum; Ideo quero an considerari ex sui
natura inducat peccatum veniale? Et affirmatue re-
sponder Nicolaus Ysambert Professor Regius Sacrae
Theologiae in inclita Academia Parisiensi tom. 3. in
2. part. D. Thom. de Sacram. matrim. diff. 11. art. 6. n. 7.
vbi sic ait, Ad auctoritatem Sancti Augustini expli-
cantis predictum particularum, prout significat con-
donationem alicuius culpe: Respondeo cum ipsis
locis agere de actu coniugali, vt tantum exercetur
ex solo motu voluntatis, & ad id accommodate
prædictum locum Apostoli; nam talem esse pecca-
tum veniale docet S. Augustinus expressè lib. de bono
coniugali cap. 6. & Sanctus Gregorius respons. 10. ad
interrogationes Sancti Augustini, & refertur 33. can/a
quæst. 4. cap. Vir cum propria coniuge dormiens. Ratio
est, Vbi in exercendo actu ex se bono, & licito, ordo
ei debitus subvertitur, & solum, vel saltum primò,
intenditur quod ei est annexum, non autem bonum
eius, & finis, tunc est aliquid peccatum, saltum ve-
niale, ut potest facilè intelligi facta inductione: at-
qui dum actus coniugalis exercetur ob solam de-
lectationem, vel principaliter, tunc debitus ordo in-
vertitur, quia illi primò debet exerceri ob aliquem
actu coniugali, non autem finis eius: igitur actus
coniugalis ex tali intentione exercitus, est aliquid
peccatum, scilicet veniale. Vnde quia Sanctus Au-
gustinus huic doctrina accommodat citatum tex-
tum Sancti Pauli, idèo hanc eius particularum, secun-
dum indulgentiam, vel secundum veniam, explicat
prout importat condonationem, & remissionem
culpa venialis.

2. Quod autem ibi Sanctus Augustinus loqua-
tur de actu coniugali ex sola voluptate exercito, pa-
pet eo, quod citato capite decimo libro de bono coniugali, dicat talem actum concedi tantum libidini, &
citato capite 38. de peccato originali, dicat tunc esse
peccatum veniale iuxta Apostolum 1. ad Corinthios
7. quando coniuges lascivendi voluptate exsaturando
libidini inferuntur, & cap. 78. Enchiridio, dicit actu
illum fieri carnalis voluptatis causa; que omnes lo-
quendi formulae satis indicant cum loqui tantum de
actu coniugali, vt ex sola intentione voluptatis acci-
pienda exercitio, ad id citatum locum Sancti Pau-
li accommodare.

3. Neque (vi id obiter solamus) hinc sequi-
tur alterum coniugem qui reddit debitum postulan-
ti illud ex sola voluptate, similiter peccate, quia sie-
tantum cooperatur aucti ex sua natura licito coniugatis,
& ad quem alteri reddendum tenetur non autem
cooperatur malè intentioni alterius, sed sup-
posita petitione debiti cooperatur copula, quia non
tantum est licita, sed etiam postulant debita, & ordi-
natim illa ad solam voluptatem est tantum ab uno
coniuge & non ab altero; ideoque solus ille peccat
venialiter. Hucusque Ysambert, cui addie præter San-
chez, & Bonacina à me vbi infra citatos, Hermannum
Busenbaum in *Medulla Theologiae moralis* lib. 6.

tract. 6. cap. 2. dubit. 2. §. 1. numero 4. Montesium in
part. 2. D. Thoma tom. 1. diff. 2. §. 3. n. 3. Coninch, de Sa-
cram. difput. 34. num. 12. Ochagaviam de Sa-
cram. matr. tract. 1. q. 2. n. 5. More in Exam. Theolog.
moral. part. 3. cap. 20. §. 1. n. 6. Fagundez in Decal. 10. 2.
lib. 6. c. 3. n. 3. & alios penes ipsos.

4. Hæc sententia est satis probabilis, sed proba-
bilem etiam existimo negatiuum, quam breuiter
olim docui in 3. part. tract. 4. refol. 216. & præter Ba-
silium Pontium, Sancium, & alios, quos ibi addu-
xi, nunc iterum illam doceo contra quoddam inscio-
rum calumniatores cum Joanne Pontio in *Cariss. Theolo-
gia*, diff. 49. quæf. 2. & conclus. 3. num. 10. vbi sic assertit;

Quæ hic est
Rel. anteced-
dens, & in
Ref. seq.
§. Quarto sec-
undo.

Sed non video proflus, cur coniuges non possint
coire ob voluptatem solam, quando inde non se-
queretur præjudicium generationis, aut alicuius alterius
obligationis.

5. Dices cum Ysamberto, quando in exercendo
actu ex se bono, & licito, ordo ei debitus subver-
tur, & solum, vel saltum primò intenditur, quod
est ei annexum; non autem bonum eius, & finis,
tunc commititur peccatum aliquod, saltum venia-
le: atque id sit, quando actus coniugalis exercetur
ob solam delectationem; quia delectatio est aliquid
annexum ipsi, non verò finis eius.

6. Respondeo primò, negando voluptatem non
esse finem aliquem copula maritalis.

7. Respondeo secundò, negando maiorem quan-
do non tenetur quis intendere finem principalem
ipsius, nec prohibetur ipsi illud, quod est annexum:
quando enim quis non tenetur ad intendendum fi-
nem alicuius actus, certè non tenetur allicere actum
ad illum finem; nec illus est actus, qui non possit
haberi ob motuum quodcumque non prohibitum
absque peccato: non tenetur autem conjugatus hic,
& nunc intendere generationem prolis, nec prohibi-
etur ipsi agere ob delectationem alias non prohibi-
tam, qualis est delectatio orta ex copula maritali per
se: ergo non inordinate, nec peccaminose agit ha-
bendo talem copulam.

8. Confirmatur hoc; quia vel procurare sibi
bonum delectabile non prohibitum, est honestum
vel non est. Si sit honestum, ergo honestum est ha-
bere copulam maritalē, quoties non prohibetur,
etiam si nihil aliud præterea intendetur, nisi quan-
do aliquis alius finis débet ex præcepto intendi. Si
non sit honestum, non erit in honestum, quia nequit
ostendi, ex quo capite esset in honestum: ergo erit
indifferens, & consequenter non erit peccaminosus.

9. Confutatur secundò, quia alias peccarent
coniuges quoties coirent, quando certi sunt, quod
coitus non possit conducere ad generationem, vt
sæpius cognoscunt, & sic male facerent qui ma-
trimoniū inueniāt in ea statu, in qua non possunt
ad generationem concurrere; cum tamen determin-
ent coire: quod sine sufficienti causa dicendum
non est.

10. Itaque, vel Augustinus debet intelligi de
peccato, id est de defectu consistente in minorib; bonis
elektione, vel concedendum est, quod ita existima-
uerit; sed tamen non propter ea, ita teneri deberet;
quia fundamenta opposita sententia p̄ponderante
ipsius auctoritat. Et eodem modo respondendum est
ad auctoritatem Gregorij in response ad interro-
gationes Sancti Augustini, vt refertur can/a 33.
q. 4. cap. Vir cum propria coniuge. Hucusque Pontius.

11. Et hanc sententiam latè probat doctus, &
amicissimus Pater Martinus Perez de Mari, diff. 18.
sect. 7. num. 9. Ratio est, quia si in tali delectatio-
ne ex se esset culpa venialis, etiam minima. actus
coniugij ex se habens illam delectationem sibi an-
hexam,

nexam, nullo pacto licitus esse posset. Vnde similiter nec potuisse esse licitus contractus matrimonij ordinatus ad predictum actum coniugalem propter generationem prolis, cum nulla possit esse obligatio ad colpam veniale; ergo dicta delectatio, & voluptas carnalis ex se vere est licita, sicut & actus coniugij. Igitur per se licitum est contrahere gratia voluptatis ipsi actui coniugali annexa. Firmo, quia sicut in natura rationali est appetitus honestus ad cibum quo vita conservatur, ita etiam est appetitus moderatus ad generationem, per quam ipsa natura multiplicatur, & sicut ut audiens appetatur cibus, natura addidit in cibo delectationem, ita ut audiens quoque appetatur generatio, addidit quoque eadem natura delectationem; est enim voluptas, & delectatio condimentum operationum, ut dixi Aristoteles *Io. Ethicor. cap. 4.* Ergo sicut licitum est ex se intendere delectationem illam, qua est in cibo, ut audiens cibus appetatur, & eo fine cibum sumere; ita licitum est ex se contrahentes matrimonium intendere delectationem illam, qua est annexa generationi, & propter illam capiendam inire matrimonium, & actum coniugalem exercere. Quia enim disparitas assignari potest, seruata moderata delectatione in vitroque appetitu, & vtraque operatione? Ita Perez, qui postea respondet ad argumenta contraria adducta a Sanchez, & aliis Adversariis. Vide etiam *Agidius Trullench de Sacram. I. 7. cap. 11. dub. 1. & Galparem Hurtadum de matrim.*

12. Ita ex superiori dictis apparet, copulam initam propter delectationem non inducere culpam veniale, quod intelligendum est secundum se, & considerata ex sui natura. Non nego tamen copulam initam ex voluntate, per accidens, & natura circumstantiarum (moraliter loquendo) posse ex parte culpam veniale continere; & ideo Martinus Perez, vbi supra, cum nostram sententiam docuerit, potest ea *disp. 49. sess. 2. num. 5.* sic assertus; Dico tertio actum coniugalem exercitum solum ob capiendam delectationem carnalem ipsi actui annexam, ut audiens appetatur ob confectionem speciei, esse imminem à culpa adhuc veniali, quia nimis dicta delectatio, seu voluptas verè est licita, sicut & actus ipse.

13. Dico vltimo, nihilominus moraliter loquendo ferè semper esse excessum in tali actu, & veniale culpam. Vnde raro accidit sine peccato veniali exerceri actum coniugalem. Ita communiter Sancti Patres, & Doctores. Ratio est, vehementia voluptatis in exercitio talis actus, nimis voluptatis excessus, qui in eo actu procuratur à coniugibus; ergo moraliter loquendo ferè semper est excessus in tali actu, & venialis culpa. Vnde colligo, coniugatos veniliter peccare, quando cibis calidis, aut vnguentis, oleis, muco, & aliis medicamentis vltuntur ad exercitandam, & accendendam magis voluntatem: quoniam hæc intemperantia voluptatis est, & veniale peccatum. Ita ille, & ego,

14. Et ita hanc sententiam docet etiam Martinus de Sancto Joseph *Mon. Confessar. to. I. lib. II. tr. 49. de matri. n. 9.* & Leander de *Sacram. to. 2. tr. 9. disp. 2. 5. 9. 17.* assertentes, quod licet actus coniugalis solum delectationis gratia habitus ex genere suo, siue per se, non si peccatum aliquod; tamen per accidens, & ut plurimum, siue moraliter loquendo, peccatum, sit, sed veniale tantum.

15. Sed ego sententiam horum Doctorum admitto, quando copula inita fuerit cum nimia, & extraordinaria voluptate, secus autem si copula ob voluptatem inde capiendam si nimia non sit, ut bene adiutri Castrus Palau *tom. 5. disp. 3. punct. 3. num. 3.* non enim rationi dissimilem est yellic delectationem

annexam copulæ coniugali, quæ ex se actus est ini-
tiæ, nec aliter puto docere Leandrum, & Perez.
Vnde Martinus de Sancto Joseph *vbi supra dixi.* [Pero]
entiende se quando se busca de masiado delecto, que
el ordinatio, como dizan, le configue de la minima
obra, que on si es licita, y le ordeno la natura et
por la necesidad del fin honesto.]

16. Nota hic obiter primo contra Bulambum,
vbi supra, n. 8. Silvium *in 3. part. 9. 49. art. 6. cap. 1.*
Sotum *in 4. disp. 3. quæstionica art. 1. Ledsimus de matri-*
trum. 9. 49. art. 5. dub. 4. & alios, copulam initam ob
sanitate tuendam vel conservandam, non include
re culpan veniale, etiam si actualiter ne protul
nec vitario fornicationis intendatur. Si ita docet
Martinus Perez, *vbi supra*, n. 4. Dico igitur viam coniugalem ob sanitatem corporalem, vel ob quemvis
alium finem extrinsecum honestum. Ita Doctores praecedentes dicit: Et ratio evidet
est, Quia fuis non est malus, sed licitus, scilicet re
stitutio, aut conservatio sanitatis; medium etiam est
licitum, scilicet actus coniugalis; & etiam conve
niens ad eam effectum, ut Medicis docent. Non ig
nor est vnde malitia deriuatur. Quid enim alio etiam
medio possit vi ad conservandam sanitatem illam,
que tuendam, vel restaurandam, non committit cul
pam veniale, quia fuis est vi medio ex parte licitus,
& alias convenienti. Neque etiam villa et regu
ostendi potest inordinatum in eo, quod quis relato
proprio fine operis, id assumat ad alium finem ho
nestum, ad quem habet proportionem, & conve
nienciam. Vnde etiam est licitus vius coniugalis,
etiam si qui ob paupertatem, vel ob alium licuum
finem veller inefficaciter non sequi potest ex ho
nesto fine. Quia bonitas, vel nullitas effectus ineffi
caci voluntatis ex motu penitentia. Vide Jane
sententiam me citato tenet etiam Leander *to. 2. n. 9.*
q. 16. & alij penes ipsum.

17. Sed quid dicendum, an actus coniugalis
factus solum ad vitandam incontinentiam cuius qui
petit debitum, seu ob propriam fornicationem vi
tandam, sit culpa venialis? Affirmat Sylvius, *vbi supra*. Affirmant similiter alii, licet non absolute, sed
sub distinctione hac: Dicunt enim, tunc ex cul
pam veniale accedere ad coniugem vitandam for
nicationis causa, quando potest alius medius inco
ntinentia abstineat, aut fornicationem in se ipso in
te: minimè vero esse, quando adhibitis aliis media
nequit stimulos carnis sedare. Ita Petrus de Ledsimu
vbi supra *dub. 3.* & alij.

18. Sed ego puto absolute, talem actum nullo
modo esse peccatum, sed licitum, & honestum. Primò, quia sic colligitur ex illis verbis Apolloni *ad Corinth. 7. proper fornicationem vniuersitatem que ex
rem suum habeat.* Secundò, quia vius coniugalis, sup
posito lapsum nature humanae, ordinatur ex natura sua
in remedium propriæ concupiscentiæ, quamvis mi
nus principaliter quam prolis generationem: ergo
in dicto viu coniugali, ob eum finem factum, nulla
erit deordinatio. Quod autem alius medius perfec
tibus possit quis mederi concupiscentiæ, parum re
pert, ut me citato firmat Leander *to. 2. n. 9. disp. 23.*
& Castrus Palau *to. 5. d. 3. punct. 3. num. 1.*

19. Imò Iohannes Sancius in *Selcta disp. 1.*
num. 24. addit, nostram sententiam esse veram, etiam
casu quo petens debitum, carnis molestia non ve
xetur, quia fuis est probabiliter nimere vexandum
fore. Et quidem si licitum est, & ratione recte co
fondoni coniugali copula vi in confectionem
speciei, cur non licet? Et ut ob confectionem
propriæ individui, cum ad huius confectionem lo
cundario faltem referatur?

ANTONI
Operat
Tom. I. & II
E III